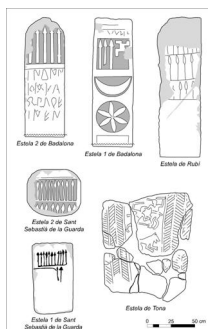


Esteles ibèriques amb llances i tropes auxiliars romanes a Catalunya

03/2014 - Art i Història. Des de l'any 1879 s'han trobat a Catalunya sis esteles de pedra d'època ibèrica, decorades amb llances disposades verticalment, en jaciments laietans, ausetans i indigets. Un estudi de conjunt d'aquestes esteles ha arribat a la conclusió que són el testimoni del pas de tropes iberes procedents del Baix Aragó, zona on s'ha trobat una alta concentració d'esteles d'aquest tipus, de camí cap als Pirineus, on anaven a lluitar a les ordres dels romans per tal d'aturar les invasions de cimbris i teutons.



Dibuix de les esteles ibèriques amb llances trobades a Catalunya. Font: Roger Riera.

La troballa de vàries esteles de pedra d'època ibèrica (segles VI-I a.n.e.) amb una decoració similar en diferents indrets de Catalunya suggeria un estudi de conjunt. Es tracta de peces esculpides en forma de paral·lelepípede rectangular a partir d'un sol bloc de pedra autòctona d'unes dimensions mitjanes d'130 cm d'alçada, 45 cm d'amplada i 25 cm de profunditat. La primera d'elles va ser localitzada l'any 1879 al barri de Can Peixau de Badalona, a la qual segueixen les dues esteles de Sant Sebastià de la Guarda (Palafrugell), la de Rubí i dues peces més recuperades a les clavegueres de la ciutat romana de la mateixa *Baetulo*. A aquests 5 exemplars cal sumar-hi l'estela de Tona, amb unes dimensions sensiblement diferents però relacionada a nivell decoratiu.

La particularitat d'aquestes esteles, el tret diferencial que justifica un estudi de conjunt, és la seva decoració basada en sèries de llances disposades verticalment. Aquestes llances, com ara espigues, es troben clavades per la part inferior en línies horitzontals que fan les vegades de sòl, de manera que les puntes de les llances queden apuntant cap amunt. Les diferències d'estil -més o menys acurat- i de tècnica -algunes són esgrafiades, altres esculpides- així com la dispersió sobre el territori d'aquestes peces, ens demostren que no provenen d'un mateix taller o escultor. A més, els jaciments amb què es relacionen pertanyen a tres pobles ibèrics diferents: laietans, ausetans i indigets.

Quina és, doncs, la seva relació? Creiem que donada la poca representativitat sobre el territori no formaven part de cap ritual autòcton, sinó estranger. I de fet, existeix una zona a la península ibèrica amb una alta concentració d'aquest tipus d'esteles: el Baix Aragó. El cèlebre filòsof Aristòtil va deixar escrit que els ibers tenien el costum de clavar llances al costat de la tomba d'un guerrer; tantes com enemics havia abatut en vida. Segurament això fou cert en el segle IV a.n.e. i posteriorment aquest ritual deuria evolucionar cap a una representació escultòrica sobre pedra, molt més perenne. Així doncs, sabem que les esteles catalanes pertanyien a grups de persones procedents del Baix Aragó que formaven part d'un estament guerrer.

Per desgràcia, cap de les peces de Catalunya ni tampoc del Baix Aragó ha estat recuperada in situ en estrats arqueològics, fet que significa que no en sabem la cronologia exacta. Tanmateix, a partir de diferents paràmetres i tenint en compte les particularitats de cada exemplar, s'ha pogut establir una cronologia aproximada d'entre els anys 130 i 75 a.n.e. En aquell moment, el territori de l'actual Catalunya estava ja sota dominació romana i les esteles catalanes es troben sobre -o molt properes- els pocs jaciments iberoromans que coneixem de finals del segle II.

Tot al llarg de la seva història, Roma va saber utilitzar i treure profit de les tropes indígenes en les guerres que duia a terme fora d'Itàlia. Tenint en compte tots aquests factors, arribem a la conclusió que aquestes esteles són un testimoni del pas de tropes iberes procedents del Baix Aragó per diferents estacions o centres de reclutament i logístics romans, ubicats, com no pot ser d'altra manera, en algunes de les vies de comunicació més importants de l'època. Aquestes tropes procedien del sud-oest i es dirigien al nord on, a finals del segle II a.n.e. es produïren les invasions dels pobles cimbris i teutons. Aquestes onades migratòries violentes foren aturades als Pirineus i els historiadors romans reconeixen que no va ser gràcies a ells sinó als propis indígenes. Ara sabem que entre aquests indígenes hi havia tropes procedents del Baix Aragó.

Roger Riera Vargas

Departament de Ciències de l'Antiguitat i de l'Edat Mitjana

Riera Vargas, Roger. Estelas ibéricas con lanzas y tropas auxiliares en el nordeste peninsular. *Gladius* 33: 39-56. 2013.